

Regionális terv az önkéntesség fejlesztéséért

Dél-alföldi régió

2023-2030

Anyagot készítette: Talentum Alapítvány az Önkéntesség Támogatásáért

Tartalomjegyzék

Dél-alföldi régió	1
Vezetői összefoglaló	3
.....	3
Háttérinformációk, kiinduló helyzet	5
Fejlesztési irányvonalak és célok.....	7
Várt eredmények	10
Megvalósításhoz szükséges lépések	12
.....	14
Mellékletek	14
1. Regionális konzultációk eredményei	14
2. Kutatások megállapításai	15
3. Statisztikai kimutatások	17
4. BEV 2030 tematikus koncepciók	20

Vezetői összefoglaló

Az önkéntesség a társadalmi tőke egyik fontos alapköve, a társadalmi részvétel fontos színtere, de a munkavégzés révén a gazdasági életre is hatást gyakorló elem. Az önkéntesség olyan tevékenység, amelyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön a közös jó érdekében személyes akaratból végeznek anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Az önkéntesség segít környezetünk és közösségünk jobbá tételében, az önkéntesség a társadalmi, kulturális, gazdasági és környezeti fejlesztés közösségi eszköze.

A dél-alföldi régióban az önkéntesség fejlesztésének hatékonyabbá tételéhez szükség van egy tudatosan tervezett, stratégiai célok mentén haladó munkára, hogy 2030-ra az önkéntesség területén színtemelkedést érjünk el, mind a bevontak számában, mind az önkéntes tevékenységek színvonalában, mind a társadalmi beágyazódásban. A Talentum Alapítvány konzultációs folyamatot indított el három vármegyében, hogy személyes műhelymunkákon keresztül és online találkozások alkalmával felmérje az önkéntesség jelenlegi helyzetét, az önkéntesfogadó szervezetek szükségletét, az önkéntes tevékenységekhez kapcsolódó előre lépési lehetőségeket. A konzultáció eredményeképpen született meg a Regionális terv az önkéntesség fejlesztésért – dél-alföldi régió 2023-2030 elnevezésű dokumentum.

Az önkéntesség fejlesztése érdekében 4 stratégiai cél került kijelölésre:

1. Fiatalok elkötelezése a civil ügyek és az önkéntesség iránt

A fiatalokat ért külső hatások sok esetben bezárkózást, közömbösséget eredményeztek, ezáltal az ifjúság nehezebben szólítható meg, vonható be a társadalmi feladatokba. Ezért arra van szükség, hogy tudatosabban forduljanak az önkéntesfogadó szervezetek és ifjúsági szervezetek a fiatalokhoz, és olyan alternatív lehetőségeket kínáljanak, amely elősegíti a fiatalok bevonását a civil szervezeti, társadalmi munkákba. Ehhez szükség van arra, hogy az ifjúságra szabott kommunikációval, módszerekkel, képzési és mentorálási támogatással megerősítsük a fiatalok kezdeményezéseit, motivációját. Érdemes kihasználni az iskolai közösségi szolgálat adta lehetőségeket az önkéntességre való felkészülésre, amely utat nyithat a civil szervezetek utánpótlás neveléséhez, az önkéntesség fogalmának és elismertségének elterjesztéséhez. Az intézkedésektől azt várjuk, hogy a fiatal önkéntesek száma és aránya nő a szervezetekben, felelősségvállalásuk jelentősebb, funkciókat vállalnak és feladataikat felelősen ellátják. A szervezetek oldaláról a fiatalok által használt csatornákon biztosított lesz a helyi és külföldi önkéntes lehetőségek elérése, az önkéntes felkészítő képzések, az önkénteseket támogató mentorok.

2. Szervezetek tudatosságának növelése az önkéntesek fogadásában

Az önkéntességnek mindkét formája fontos és támogatandó az emberek számára, azaz a civil szervezetek, nonprofit intézmények keretei között végzett formális önkéntesség és a teljesen alulról szerveződő, szervezeti keretekkel nem rendelkező formációkban végzett informális önkéntesség. Az előbbi formában a jól felkészült fogadószervezetek az önkéntességre nyitott embereknek lehetőséget és biztonságos környezetet biztosítanak. Ehhez szükséges az önkéntesfogadó szervezetek megerősítése, amely megfelelő háttérrel teremt az önkéntesek hosszútávú elköteleződéséhez, új önkéntes csoportok megszólításához, hatékony és helyi igényekre reagáló önkéntes programok működtetéséhez. Az intézkedésektől azt várjuk, hogy a fogadószervezetek száma nő, az önkéntesek menedzselése, koordinálása, mentorálása sokkal hatékonyabb, tudatosabb, érvényesülnek a zöld és

inkluzív szempontok. Az önkéntes munka elismerése a pályázatokban is természetessé válik, önerőként fogadják el, illetve bővülnek a helyi vagy állami források az önkéntesek szervezésére, önkéntes programok működésére. A digitális eszközök alkalmazásával több célcsoport érhető el, a fiatalok számára könnyebb, egyszerűbb és vonzóbb lesz az önkéntesség.

3. Önkéntesek elismerése, megbecsülése a társadalomban és a gazdaságban

Az önkéntesek által végzett tevékenység társadalmi érték és gazdasági haszon együttesen. A munkaórát számszerűsítve a gazdasági előny kimutatható. Az önkéntes tevékenység a tanulás és a készségfejlesztés színtere, ahol számos soft és transzverzális készség fejlődik, így több szempontból is előnyt jelent a munkaerőpiacon. Az önkéntesek kompetenciáinak azonosításához és a tanulási eredmények tanúsításához szükség van arra, hogy a szervezetek képesek legyenek az informális és nemformális tanulás során elsajátított eredmények elismerésére. Az önkéntesek által előállított értékek társadalmi hatásvizsgálata lehetővé teszi, hogy az eredményeket a szakpolitikai döntéshozók és a nagyközönség elé tárva, sokkal jobban értékeljék az önkéntesek erőfeszítéseit. Az intézkedések hatására az önkéntesek nyilvános elismerése és a köszönetnyilvánítás természetes lesz, az önkénteseket elismerő rendszerek hatására önkéntesek presztízse nő, és példaként emelkednek ki a helyi közösségből.

4. Új önkéntes tevékenységi formák létrejöttének és fejlesztésének támogatása

A civil szervezetek képesek a rugalmas és gyors reakciókra, ráéreznek az alulról érkező igényekre. Az önkéntesfogadó szervezetek együttműködése, közös fórumai lehetőséget adnak hálózatok létrehozására, jógyakorlatok cseréjére. Így fontos egy tágabb együttműködési szemlélet kialakítása, amely magában foglalja a helyi önkormányzattal kialakított jó viszonyt, a közérdekű munkába való bekapcsolódást, valamint a vállalati önkéntesség természetessé válását. Az együttműködésekre alapozva az önkéntesfogadó szervezetek feladata, hogy egyrészt bővítsék kínálatukat alacsony küszöbű önkéntes belépési formákkal, önkéntes akciókkal, amelyek jó lehetőséget adnak új önkéntesek csatlakozásához. Másrészt az önkéntesség új formáit dolgozzák ki, vezessék be, nyitottak legyenek inkluzív módszerek alkalmazására, kevesebb lehetőséggel rendelkezők bevonására. Az intézkedések hatására az önkéntesek száma nő, a szektorok közötti együttműködés erősödik, összetartó helyi civil közösségek alakulnak ki.

A regionális fejlesztési tervben egy olyan jövőképet álmotunk meg,

- ahol az önkéntesség megbecsült és elismert tevékenység,
- ahol aki önkénteskedni akar, gyorsan és könnyen megtalálja a hozzá passzoló lehetőséget,
- ahol a fogadószervezetek felkészülten és új tevékenységi formákkal várják az érdeklődő állampolgárokat,
- ahol befogadó környezetet biztosítanak mindenkinek, különös tekintettel a fiatalokra és a kevesebb lehetőséggel rendelkezőkre.

Háttérinformációk, kiinduló helyzet

A Regionális terv az önkéntesség fejlesztésért című dokumentum arra az igényre reagál, hogy az önkéntesek számában az utóbbi években tapasztalható visszaesést helyreállítsa és erőfeszítéseket fogalmazzon meg mind a fogadószervezetek mind az önkéntesek számának növelésére. Ehhez számos tény, alaphelyzet, aktualitás, trend figyelembe vétele szükséges. Így a tervező munka során az alábbi információk álltak rendelkezésünkre.

Az **önkéntesség definíciója** alapján azt tekintjük jelen tervben önkéntes tevékenységnek, amely

- ellenszolgáltatás nélküli
- közérdekű (azaz nem egy háztartásban élő vagy családtag számára folytatott)
- szabad akaratból végzett munka.

Az önkéntesség mind az egyének mind a társadalom mind a gazdaság számára jelentős tényező, mivel egyszerre értékteremtés, kikapcsolódás és közös érteken alapuló munkavégzés. A társadalmi integrációt elősegíti nyitottsága révén (nemtől, iskolai végzettségtől, társadalmi-gazdasági háttértől, nemzetiségtől, vallástól függetlenül), az intergenerációs megértést támogatja a különböző korcsoportok bevonásával (fiatal korúaktól a senior korúakig). Az önkéntesség lehetőséget ad a társadalmi felelősségvállalás, a közösségi szerepvállalás, a kompetenciakészségek fejlesztésére. Közérdekű önkéntes (a törvényben rögzített feltételeknek megfelelő) tevékenységet gyakorlatilag minden 10. életévét betöltött magyar állampolgár végezhet. Még korlátozottan cselekvőképesek is. Életkortól és cselekvőképességtől függően változik, hogy ki mennyi munkát, és milyen körülmények között végezhet.

Jelenleg Magyarországon az önkéntességet a **közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény** szabályozza. Emellett a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia arra hívja fel a figyelmet, hogy a polgárok egyéni felelősségvállalásukkal, így az önkéntességgel is hozzájárulhatnak a társadalmi összetartozás erősítéséhez, valamint Magyarország intézményeinek fenntarthatóságához. A keretstratégia szerint az önkéntesség kapcsolatot teremt az eltérő környezetben élő emberek között, erősítve a társadalmi szolidaritást. A szociális területen kívül más társadalmi intézményekben vállalt önkéntes tevékenység növekedése szintén erősíti a társadalom tagjai közötti kapcsolatokat, a közösségi összetartozást, amely közvetett módon hozzájárul a demokratikus döntéshozatalban rejlő értékek szélesebb körű felismeréséhez.

Ehhez megvizsgáltuk a rendelkezésre álló **statisztikai adatokat**. A KSH szerint Magyarországon egyre elterjedtebb az önkéntes munka. 2011-ben a 15–74 évesek 28%-a nyilatkozott úgy, hogy a megelőző 12 hónap során végzett önkéntes tevékenységet, míg 2020-ban már 31%-uk. Bár látható megtorpanás a COVID-19 következtében, mégis a lassú növekedés kimutatható a 10 év során.

A dél-alföldi régiókban önkénteskedők száma a 2022-es év adatai szerint 247 026 fő, amely a vizsgált korcsoport 26,9%-át jelenti. Ez kicsivel alatta van az országos átlagnak, amely 31%. Az önkéntesek által végzett munkaórák száma átlagosan 70 óra/fő a dél-alföldi régióban, amely országos átlagban a legalacsonyabb mennyiségű régiók között van. Ezek az adatok is indokolják, hogy a régióban tudatosabb fejlesztésre van szükség. (További részletesebb statisztikai adatok a mellékletben találhatók.)

Figyelembe vettük az **utóbbi évek kutatásait**. A 2019-ben készült *Hogy vannak a fiatalok?* című kutatás egy része a fiatalok önkéntességre való nyitottságát is vizsgálta. A pandémia előtti időben az ifjúságsegítők és ifjúsággal foglalkozók véleménye alapján alkothattunk képet a fiatalokról. Ezek alapján a kommunikáció fontossága, a példaadás, az informálás, a hitelesség elősegíti a fiatalok bevonhatóságát.

A 2022-ben készült *Dél-alföldi regionális ifjúsági helyzetkép* című helyzetelemzés az országos ifjúságkutatás részeként készült el. Számos megállapítás mellett az egyik lemegebbentőbb adat, hogy a dél-alföldi régióban a fiatalok 6 százaléka számolt be arról, hogy az elmúlt egy év során részt vettek civil közösségek munkájában. Ez az arány az aktivitás mértékét tekintve rendkívül alacsonynak tekinthető, így nagy kihívást jelent a jövőben a civil társadalmi életbe való bevonás kérdésének megoldása a fiatalok életében.

A 2023-ban végzett *Befogadó önkéntesség* című kutatásban az önkéntesfogadó szervezetek és a kevesebb lehetőséggel rendelkezők kerültek felmérésre, hogy mennyire jellemzők az inklúziós elemek az önkéntesség során. A szervezetek többnyire nyitottan, örömmel és befogadóan állnak a hátránnyal rendelkező önkéntesekhez, de kevesebb tapasztalattal rendelkeznek velük kapcsolatban, nehézséget jelent ezen személyek megtalálása, elérése. Leggyakrabban az idős, fogyatékkal élő és a földrajzi hátránnyal rendelkező csoportokból találnak önkéntest a szervezetek. Az említett kutatások részletei a mellékletben találhatók.

A munkánk során figyelembe vettük a Centre for European Volunteering (CEV) által kiadott **Önkéntesség Európai Terve 2030** (Blueprint for European Volunteering 2030, BEV 2030) című dokumentumot. Ez a kiadvány az Európában folyó önkéntes tevékenységhez kapcsolódóan 5 tematikus koncepciót határoz meg, amellyel kijelöli a fejlesztési irányvonalakat. A BEV 2030 fő tématerületei:

1. Független és inkluzív szerepvállalás
2. Új önkéntesek és új módszerek
3. Megerősítés
4. Az önkéntesség hozzájárulásának megbecsülése
5. Erőforrások és koordináció

A BEV2030 helyi szintű megismertetése érdekében a dél-alföldi régió egyes településein workshopokat tartottunk önkéntesfogadó szervezeteknek, ahol az irányvonalakat megvitattuk és átnéztük, hogy helyi szinten milyen igények és szükségletek jelennek meg az önkéntesség során, a helyi közösségekben hogyan lehet kapcsolódni az európai trendekhez. A **helyi szintű konzultációk hat településen** zajlottak: Szeged, Szentes, Mórahalom, Gyula, Orosháza, Kecskemét. Az itt feltárt helyzetet is figyelembe vettük a dokumentum stratégiai céljainak és fejlesztési irányvonalainak kijelölésében. Az ezt követő online egyeztetésen a különböző településekről érkező helyi koordinátorok egyeztettek, és közös pontokat határoztak meg, amely a régiós szemléletet erősítve segíti a terv beágyazottságát. (Részletek bővebben a mellékletben.)

A Talentum Alapítvány **több évtizedes tapasztalattal** rendelkezik az önkéntesség fejlesztésében. Szakembereink képzéseket, workshopokat és rendezvényeket tartottak a dél-alföldi régióban, számos településen szervezetfejlesztést is végeztünk. Ezáltal széleskörű rálátásunk van a kisebb településekre, falvakra, kisvárosokra, megyeszékhelyekre. Mivel több mint két évtizede önkéntes központot működtetünk, így történetiségében is látjuk a folyamatokat, az előrehaladást, a fejlesztéseket és a megtorpanásokat is. A megyében Önkéntes Pontokat fogtunk össze, ahol számos módszertani egyeztetés és együttműködésben megvalósuló projekt a gyakorlatban is rávilágított arra, hogy hol kellene még intézkedések az önkéntességben történő előre lépéshez.

Fejlesztési irányvonalak és célok

A dél-alföldi régióban az önkéntesség fejlesztése érdekében 4 irányvonal, azaz 4 stratégiai cél került kijelölésre, amelyek azt a globális célt támogatják, hogy az önkéntesség fejlődjön, az önkéntesek és a fogadószervezetek száma növekedjen, az önkéntes tevékenység ismert legyen, és integrálódjon a társadalmi folyamatokba.

Stratégiai célok:

1. Fiatalok elkötelezése a civil ügyek és az önkéntesség iránt
2. Szervezetek tudatosságának növelése az önkéntesek fogadásában
3. Önkéntesek elismerése, megbecsülése a társadalomban és a gazdaságban
4. Új önkéntes tevékenységi formák létrejöttének és fejlesztésének támogatása

Az irányvonalakat részletesebben kibontott alcélok formájában lehet egyre jobban közelíteni a gyakorlati mindennapokhoz, a helyi igényekre reagáló célkitűzésekhez.

1. Fiatalok elkötelezése a civil ügyek és az önkéntesség iránt	• Fiatalok bevonása a civil szervezeti, társadalmi munkákba (egyesületi tagság, önkéntesség, tisztségviselés stb.) • Civil szervezetek utánpótlás nevelésének fejlesztése • Fiatalok önkéntes tevékenységének támogatása, motiváció erősítése • Községi szolgálat és önkéntesség kapcsolatának szorosabbá tétele • Fogadószervezeteknél befogadó légkör megteremtése a községi szolgálatos fiatalok fogadásához
Az új nemzedékek bevonása a társadalmi életbe minden korban kihívást jelent, de a fiatalokat ért vagy jelenleg is érő hatások ezt a problematikus helyzetet tovább fokozzák. Ide tartozik: a mentális terheltség, a pandémia községromboló következményének lassú visszaépülése, az individualista és gazdasági központú szemlélet terjedése, a felelősségvállalástól való félelmek, a kirobbanó háborúktól való szorongás stb. A fiatalokat ért külső hatások sok esetben bezárkózást, közömbösséget eredményezhetnek, ezáltal nehezebben szólíthatók meg, vonhatók be a társadalmi feladatokba. A fiatalok állampolgári kompetenciáinak fejlesztésében alapvető mérföldkő a helyi községekbe való bekapcsolódás, a társadalmi életet alakító civil szervezetekben való önkéntes szerepvállalás, valamint a környezetük kihívásaira való megoldáskeresés. Ezt segíti az érettségihez kapcsolható iskolai községi szolgálat, amely előszobája az önkéntességnek, ha az iskolai kötelező folyamatot követi az önkéntes lehetőségek megértése, a fiatal további bevonása. Az ifjúsági korosztály elköteleződésének folyamata sok esetben az alacsonyküszöbű önkéntes akciókba történő megszólítással kezdődik. A fiatalok rövid idejű, motiváló, látványos eredményeket hozó akciókra szívesebben vállalkoznak. A hatékony megszólítás mellett fontos a hosszabb távú motiváció is, amely akkor érhető el leghatékonyabban, ha felállítunk állandó stábot, községet alakítunk ki az önkéntesek között. Így elérhető, hogy fiatalként majd felnőttként valaki éveken keresztül támogasson munkájával egy ügyet, aktív egyesületi tag legyen vagy önkéntesként válladjon több hónapos hazai vagy külföldi szolgálatot. Ehhez szükség van egy olyan szervezeti háttérre, amely	

képes a fiatalok felkészítésére, a rendszeres motiválásukra, az inspiráló koordinálásukra és a lelki folyamataik feldolgozásához mentori segítséget nyújt.

A civil szervezetek aktív tagjainak meg kell ismerni a fiatalok motivációit, nyitottá kell válnia az új formák alkalmazására, meg kell értenie a fiatalok igényeit és meg kell teremtenie a befogadó légkört, ahol az ifjúság a tudásának, igényeinek, elképzeléseinek megfelelő teret és lehetőséget kap. Erre egy szervezetnek tudatosan kell lépéseket tervezni, az utánpótlásra nyitott, innovatív attitűdöt szükséges kialakítani, amelyhez sok esetben külső impulzusra, képzésre, tanácsadásra, szervezetfejlesztésre is szüksége lehet.

2. Szervezetek tudatosságának növelése az önkéntesek fogadásában

- Fogadószervezetek számának növelése
- Módszertani előrelépés az önkéntesek hatékonyabb menedzseléséért, koordinálásáért
- Zöld és inkluzív szempontok érvényesítése az önkéntesmenedzsment során
- Digitális eszközök alkalmazásának bevezetése az önkéntesfogadásban a célcsoportokhoz illeszkedve
- Önkéntes lehetőségek terjesztésének fokozása
- Források bővítése az önkéntesek szervezésére, önkéntes programok működésére
- Önkéntes munka önerőként történő adminisztrálása a pályázatokban

Az utóbbi évek megmutatták, hogy az önkéntességnek mindkét formája fontos az emberek számára, azaz a civil szervezetek, nonprofit intézmények keretei között végzett formális önkéntesség és a teljesen alulról szerveződő, szervezeti keretekkel nem rendelkező formációkban végzett informális önkéntesség. Az arányok eltolódása egyre inkább az informális önkéntesség felé mutat, egyre fontosabbá válik a spontán kialakuló veszélyhelyzeti önkéntesség, vagy az alkalmi jellegű ad hoc helyi problémára irányuló megoldás önkéntesekkel. Ugyanakkor a szervezeti biztonságot a jogilag bejegyzett, tapasztalatokkal rendelkező szervezetek jelentik, tehát fontos az is, hogy a Közérdekű önkéntességről szóló törvény¹ hatálya alá bejelentkezzenek a civil szervezetek, így biztosítva jogi státuszt és az önkéntes juttatás lehetőségét az érintetteknek. Mivel a törvény hatálya alá tartozás választható, így több civil szervezet esetén még ennek a meglépése is dilemmát jelent.

Jól felkészült fogadószervezetek nélkül az önkéntességre nyitott emberek nem vagy nehezen tudnak kibontakozni. Éppen ezért szükséges az önkéntesfogadó szervezetek megerősítése, elsőként az önkéntesek menedzseléséhez szükséges módszertani eszközök tudatos és konzekvens megismertetésével, majd azok gyakorlati alkalmazásával.

Az önkéntesek eléréséhez a szervezetek sokat tudnak hozzátenni, a kommunikációjukat állandóan fejleszteni kell bevonva a legújabb információs technológiai fejleményeket, közösségi média új színtereit. Ahhoz, hogy az érdeklődőket valós tevékenységekbe be tudják vonni a szervezetek, megfelelő számú feladatra van szükség, amelyet a jelenleginél nagyobb fogadószervezeti létszámmal és az önkéntesek programjainak működtetésére fordítható többletforrásokkal lehet elérni. A támogatások mellé javasolt az önkéntes tevékenység önerőként való elfogadása, amely ösztönzőleg hat további önkéntesek bevonására a projektfinanszírozásokban.

Az önkéntes fogadószervezetek megerősítése megfelelő háttérrel teremt az önkéntesek hosszútávú elköteleződéséhez, új önkéntes csoportok megszólításához, hatékony és helyi igényekre reagáló önkéntes programok működtetéséhez. A fogadószervezetek szélesebb kört tudnak megszólítani, ha munkájuk során figyelnek az inkluzív szempontokra, alkalmazzák az újszerű digitális eszközöket és lépéseket tesznek a zöld készségek fejlesztésére is.

¹ 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0500088.tv>

3. Önkéntesek elismerése, megbecsülése a társadalomban és a gazdaságban	• Önkénteseket elismerő rendszerek kialakítása, szélesítése • Önkéntesek partnerként való kezelésének és biztonságának garantálása • Önkéntesek kompetenciáinak azonosítása, tanúsítása • Önkéntesség elismerése a munkaerőpiacon • Önkéntességet népszerűsítő kampányok bővítése
Az önkéntesek és az önkéntesség társadalmi elismerése fejlődik ugyan, de még nem állapítható meg egy olyan általános megbecsültség, amely természetessé tenné, hogy az állampolgárok nagy többsége vállal önkéntes tevékenységet, és hogy az önkéntesekre büszkén tekint a környezete. Éppen ezért szükséges, hogy egyrészt az önkénteseket a fogadószervezeteken belül elismerjék, másrészt a helyi közösségekben, harmadrészt pedig tágabb kontextusban (vármegyei, országos és uniós) is legyenek olyan elismerő, az önkéntesek munkáját kiemelő rendszerek, amelyek a társadalmi elismertséget segítik. Ilyenek lehetnek akár díjak, kitüntetések, médiaszereplés vagy egyéb köszönetnyilvánítás. Az önkéntesek által végzett munkaórákat számszerűsítve, gazdaságilag is bizonyítható, hogy a társadalmi értékek mellett az önkéntes tevékenység mekkora gazdasági hasznot jelent. Fontos tehát az önkéntes tevékenység dokumentálása, az önkéntesek által előállított értékek társadalmi hatásvizsgálata. Ezek teszik lehetővé, hogy az eredményeket a szakpolitikai döntéshozók és a nagyközönség elé tárva, sokkal jobban értékeljék az önkéntesek erőfeszítéseit. A gazdasági vonatkozás tekintetében az is nagyon fontos, hogy az önkéntesség az informális tanulás egyik helye, ahol olyan soft és transzverzális készségek fejlődnek, amelyek a munkaerőpiacon hasznosak lehetnek más munkaterületeken is. A gyakorlatban elsajátított készségek, a megszerzett ismeretek és a viselkedésben beállt változások, az attitűd pozitív fejlődése, az autonóm munkára való képesség és a felelősségvállalás növekedése, mind erősíti az egyént. Ezen tanulási eredmények tudatosítása és tanúsítása a civil szervezetek feladata, amely a munkaadók figyelmébe ajánlja az adott embert. Az Európai Unió egyre nagyobb erőfeszítéseket tesz az informális és nemformális tanulás során elsajátított eredmények elismerésére, amelyet tovább kell erősíteni a régió szintjén is.	
4. Új önkéntes tevékenységi formák létrejöttének és fejlesztésének támogatása	• Új típusú önkéntes programok indítása, továbbfejlesztése • Alacsony küszöbű önkéntes belépési formák kínálatának bővítése • Önkéntesség inkluzív módszereinek bevezetése, kevesebb lehetőséggel rendelkezők bevonása • Önkéntesek számának növelése • Külföldi önkéntesfogadásra való nyitottság növelése • Önkéntesfogadó szervezetek kapcsolódása, együttműködése • Szektorok közötti együttműködés az önkéntességben
Ahogy a körülöttünk levő világ fejlődése, változása felgyorsult, olyan mértékben kell ezt az önkéntes tevékenységeknek is követnie. A civil szervezetek előnye, hogy képesek a rugalmas és gyors reakciókra, könnyen ráéreznek az alulról érkező igényekre, hatékonyabban tudnak választ adni egy-egy emberi szükségletre. Éppen ezért támogatni kell ezt a megújuló képességet, folyamatos inspirációt adva, képzéseket biztosítva, találkozási fórumokat teremtve. Az önkéntesfogadó	

szervezetek kapcsolódásának nem a formalitáson, hanem minél több konkrét és személyesebb együttműködésen kell alapulnia. Ehhez találkozások szükségesek elsősorban személyes eseményeken, de akár a szélesebb kapcsolatok építése céljából az online térben.

A civil szervezetek kapcsolódásai, közös tevékenységei mellett elengedhetetlen egy tágabb együttműködési szemlélet kialakítása, amely magában foglalja a helyi önkormányzattal kialakított jó viszonyt, a közérdekű munkába való bekapcsolódást. Ugyanakkor a forprofit szektor megszólítása az önkéntesség támogatására szintén kívánatos, amely egyrészt a vállalati önkéntesség szélesebb körű elterjedését, másrészt az önkéntesség támogatását jelenti adományokkal, pénzügyi segítséggel.

Az önkéntesfogadó szervezetek feladata, hogy bővítsék kínálatukat olyan könnyen elérhető, rövid önkéntes akciókkal, amelyek jó belépést jelenthetnek új önkéntesek csatlakozásához. Elsőként nem igényelnek sem szaktudást, sem túl sok időt, mégis rávilágítanak az önkéntesség hasznosságára és értékeire. Ugyanakkor a kor változásaihoz is érdemes illeszkedni és az önkéntesség új formáit is meg kell alkotni, legyen ez akár a turizmushoz kapcsolódó önkéntesség, a digitális önkéntesség, a családi önkéntesség, a válsághelyzetben történő önkéntesség, a városfejlesztő önkéntesség, vagy olyan szolgálatok, amelyekhez a modern világ új fejlesztései kapcsolhatók. A külföldi önkéntesek fogadása is számos együttműködési és társadalmi érzékenyítő potenciált tartalmaz, fejlesztésre nagyon alkalmas és érdemes terület. Fontos tudatosítani, hogy mindenkinek joga van az önkéntességhez, tehát segíteni kell azokat a kevesebb lehetőséggel rendelkezőket (pl. fogyatékkal élők, más kultúrából érkezettek, távoli településen élők, idősek, kisebbségi csoportokhoz tartozók), akiknek az önkéntes tevékenységéhez további erőforrások, mentorok szükségesek, valamint a szervezetek nyitottságának növelése. Külön kiemелendő, hogy nem csak azoknál a szervezeteknél kell az inkluzív módszereket elvárni, akik az adott célcsoporttal foglalkoznak, hiszen ott természetes a csoportba tartozó egyének segítése. Arra is lehetőséget kell biztosítani, hogy más szervezeteknél az önkéntes az érdeklődési körének és képességeinek megfelelő feladatot lásson el.

Várt eredmények

A várt eredmények a helyi szinten és regionális szinten 2030-ra elérni kívánt állapotot, helyzetet jelentik az önkéntesség területén. Ebben minőségi és mennyiségi típusú eredményeket is számba vettünk, amelyek az évtized végén visszanezhetők és elemezhetők.

Stratégiai cél	Eredmények helyi és regionális (3 vármegyére kiterjedő) szinten
Fiatalok elkötelezése a civil ügyek és az önkéntesség iránt	• Az önkéntesség fogalma elterjedt és elismert a fiatalság körében. • Az önkéntes lehetőségek elérése biztosított a fiatalok által használt csatornákon. • A fiatal önkéntesek száma és aránya nagyobb a szervezetekben. • A fiatalok részére biztosítottak az önkéntes felkészítő képzések online vagy jelenléti formában. • A fiatalok felelősségvállalása jelentősebb, funkciókat vállalnak és feladataikat felelősen ellátják. • A fiatal önkénteseket mentorok kísérik. • A külföldi önkéntesek száma nő a régióban, több önkéntesfogadó szervezethez érkeznek szolgálatra fiatalok. • Az iskolai közösségi szolgálat után a fiatalok önkéntesként is visszatérnek a szervezetekhez.

Szervezetek tudatosságának növelése az önkéntesek fogadásában	• Hatékony és inkluzív munkaszervezés jellemzi az önkéntesfogadó szervezeteket. • Az önkéntesfogadó szervezetek száma több. • Az önkéntesfogadó szervezetek felkészültsége erős, szakmailag hatékony, biztonságos környezetet teremt az önkénteseknek. • Az önkéntesfogadó szervezeteknél nevesített önkéntes koordinátor ismeri és alkalmazni képes az önkéntesmenedzsment eszközeit. • Rendszeres lehetőség van az önkéntesfogadó szervezetek munkatársainak képzésére, továbbképzésére nemformális módszerekkel. • Nagyobb arányban és több szektorból vonódnak be helyi források az önkéntes tevékenységek kivitelezésébe. • A szervezetek alkalmazzák azokat a digitális megoldásokat, amelyek használata a fiatalok számára könnyebb és egyszerűbb. • Az önkéntesmenedzsment és az önkéntes tevékenységek során a zöld környezeti szempontokat figyelembe veszik.
Önkéntesek elismerése, megbecsülése a társadalomban és a gazdaságban	• Több településen az önkéntesek nyilvános elismerése és a köszönetnyilvánítás természetes lesz. • A szervezetek változatos formákat alkalmaznak az önkéntesek megbecsülésére. • Az önkénteseknek presztízse van, az önkéntesek példaként emelkednek ki a közösségből. • Önkéntesség során megszerzett tapasztalatok, tanulási eredmények (digitális) dokumentum formájában elismertek. • Az önéletrajzokban gyakrabban jelenik meg az adott egyén önkéntes tevékenysége, ehhez igazolást is tud kapcsolni. • A szakpolitikai döntéshozók számolnak az önkéntességgel, mint a társadalmat építő szolgálattal, erre támogatást is biztosítanak. • Elindul egy lobbifolyamat azért, hogy az önkéntes tevékenység beleszámítson a nyugdíjba, egyetemi tanulmányokba.
Új önkéntes tevékenységi formák létrejöttének és fejlesztésének támogatása	• Az aktív önkéntesek száma nő. • Összetartó helyi civil közösségek, ahol a szervezetek együtt dolgoznak, segítik egymást az azonos vagy rokon területen dolgozók. • Megjelennek új önkéntes tevékenységek a szervezetekben. • A civil szervezetek nyitottak a kevesebb lehetőséggel rendelkező önkéntesek szakszerű és biztonságos fogadására. • Településvezetők is végeznek önkéntes tevékenységet a mindennapokban. • Egyre több szervezet fogad külföldi önkénteseket. • Aki önkénteskedni akar, gyorsan és könnyen megtalálja a hozzá passzoló lehetőséget, akár egy online rendszeren keresztül, akár önkéntesközvetítők által. • Az önkéntesfogadó szervezetek szoros kapcsolatban vannak, hálózatot alkotnak, jógyakorlatokat cserélnek. • Munkáltatók elfogadják és támogatják a munkavállalók önkéntes tevékenységét csoportosan vagy egyénileg.

Megvalósításhoz szükséges lépések

Ahhoz, hogy a tervezett eredményeket elérjük a kijelölt célok mentén haladjunk, szükséges azon lépéseknek a tervezése, amelyek megmutatják a helyi szinten szükséges tennivalókat és azokat az intézkedéseket és feladatokat, amelyeket közösen, vármegyei vagy regionális szinten lenne hatékonyabb megvalósítani.

Stratégiai cél	Helyi (települési) szintű intézkedések	Regionális (3 vármegyére kiterjedő) intézkedések
Fiatalok elkötelezése a civil ügyek és az önkéntesség iránt	- Iskolákban tájékoztatók tartása az önkéntességről interaktív formában, az iskolai közösségi szolgálat folytatásaként önkéntes tevékenységek bemutatása - Fiatalokhoz mentorok szervezése, mentorálás biztosítása - Fiatalok bevonása a döntéshozatalba, tisztségviselésbe, tervezésbe a civil szervezeteknél - Intergenerációs érzékenyítés a szervezetekben, generációk közös munkavégzése - Nemformális ifjúsági kezdeményezések támogatása, befogadása, elismerése	- Fiatalok felkészítése az önkéntességre nemformális eszközökkel - Önkéntes mentorok felkészítő képzése - Folyamatos ismertetés az önkéntes lehetőségekről a modern eszközök (pl. közösségi média, mesterséges intelligencia) felhasználásával. - Külföldi önkéntességet népszerűsítő kampányok - Eszközök fejlesztése (pl. online kiadványok, játékok) a fiatalok elérése érdekében - Ifjúsági szervezetek létrejöttének támogatása, önkéntes tevékenységükhöz fejlesztés, tudásanyag biztosítása
Szervezetek tudatosságának növelése az önkéntesek fogadásában	- A szervezeteknél önkéntes koordinátorok és szükség esetén mentorok nevesítése, szakmai fejlesztése - Helyi források és támogatók felkutatása önkéntes programok támogatására - Szervezetfejlesztési igények megfogalmazása, fejlesztési lépések megtervezése, alkalmazkodási képesség erősítése - Aktív helyi kommunikációs kampány az önkéntességről - Jógyakorlatok cseréje, megosztása az önkéntesség terén - Szervezeti elvek tisztázása az inklúzió, zöld szempontok és	- Önkéntes koordinátor és mentor képzések biztosítása nemformális módszerekkel - Önkéntesek biztonságára vonatkozó ismeretek terjesztése - Érzékenyítő foglalkozások kidolgozása az önkéntességhez kapcsolódóan - Kommunikációs kampányok modern eszközök és módszerek alkalmazásával célcsoport-specifikáltn - Zöld és inkluzív szempontok terjesztése az önkéntességhez kapcsolódva

	digitalizáció formájáról, mértékéről	
Önkéntesek elismerése, megbecsülése a társadalomban és a gazdaságban	• Települési vezető személyek (önkormányzatok képviselői, egyházi vezetők, intézmények igazgatói) bevonása az önkéntesek elismerésébe • Helyi díjak, elismerések, alapítása az önkéntes tevékenység hangsúlyozására, erősítésére • Szervezeti szinten az önkénteseknek szóló köszönetnyilvánítások rendszerének kidolgozása • Önkéntesek részére ajánló levelek, tanulási eredményeiket tanúsító dokumentumok kiadása az önkéntes kérésére	• Önkéntességből szerezhető tanulási eredmények tudatosítása a döntéshozóknál, az önkénteseknél és a fogadószervezeteknél • Az önkéntesek által végzett munka kimutatása, társadalmi hatásméréshez szervezetek felkészítése • Önkéntességet támogató rendszerek kidolgozásában való részvétel • Az önkéntesség képviselete szakmai szervezetekben, döntéshozók felé • Önkéntes tevékenységet végzők elismerése érdekében lépések (egyetemen kreditpontok, nyugdíjszámításban előny, munkaerőpiacon pozitív attitűd)
Új önkéntes tevékenységi formák létrejöttének és fejlesztésének támogatása	• Más szervezetekkel közös önkéntes programok és akciók szervezése • Együttműködések kialakítása: önkormányzattal, munkáltatókkal, vállalkozásokkal, intézményekkel. • Önkéntes akciók szervezése az új önkéntesek bevonására • Új önkéntes programok bevezetése: turista önkéntesség, digitális önkéntesség, családi önkéntesség, városfejlesztő önkéntesség • Informális önkéntesség és válsághelyzeti spontán önkéntesség segítése	• Tárgyalások a cégeknél a munkaidő-kedvezmény eléréséért az igazoltan végzett önkéntes tevékenység esetén • Külföldi jógyakorlatok bemutatása, az önkéntesség új trendjeinek megismertetése • Külföldi önkéntesek fogadásának tapasztalatai, a mentorálásuk sajátosságai megosztásra kerülnek • Inklúziós technikák megismertetése az önkéntesfogadásban • Találkozási és tapasztalatcsere lehetőség biztosítása az önkéntesekkel foglalkozók részére és az önkéntesek között • Külföldi jógyakorlatok az új trendekre, területekre, irányokra

Mellékletek

1. Regionális konzultációk eredményei

A BEV2030 megismertetése érdekében a délföldi régióban helyi szintű konzultációkat tartottunk. Ennek szakmai műhelyei, rövid összefoglalói, konklúziói településenként változtak. Sok esetben egyéni sajátosságok és elemek fogalmazódtak meg, melyek a régió többi területén is megfontolásra, fejlesztésre alkalmasak lehetnek. Azonban megfigyelhetők visszatérő szükségletek is, amelyek közös igényként jelentkeznek a régió több helyszínén.

A legtöbb szervezetnél kiemelkedő volt a fiatalok megszólíthatóságának, önkéntességbe vonásának és motiválásának kérdése. A szervezetek jó része eszköztelen az utánpótlás nevelésben, a működtetést ellátó emberek jó része középkorú vagy még inkább az idősebb korcsoportot képviseli. Igényként mutatkozik olyan jógyakorlatok megismerése, amely a fiatalok sikeres bevonását mutatja be, és olyan eszközök átvétele, amely az ifjúság elkötelezését segíti.

Minden helyszín esetében elmondható, hogy bár számos ismerettel rendelkeznek a fogadószervezetek az önkéntességre vonatkozóan, de ezt nem tartják elegendőnek, nem tartják elég alaposnak és főleg nem látnak globális képet az önkéntesmenedzsmentről. Ennek oka jórészt abban keresendő, hogy a szervezetek jellemzően egy-egy speciális küldetéssel, szakmai tudással rendelkeznek saját célcsoportjukra vonatkozóan, (pl.: vakok és gyengénlátó személyek segítése, környezetvédelmi ügyek, idősök gondozásának kérdése), így munkatársaik kiválasztásában, továbbképzésében az erre irányuló szakmai tudást tarták a legfontosabbnak. Az önkéntesek menedzselése egy speciálisabb, humánerőforrás szervezési kérdéskör, amiben kevesebb tapasztalatuk és nyitottságuk van. Így kiemelkedő igénynek mutatkozott a szervezetek tudatosságának erősítése egy külső, módszertani segítő, koordináló szervezet támogatásával, vagy online módszertani anyagok elérhetővé tételével.

A civil szervezetek számára fontos, hogy ismerjék egymást, kapcsolódhassanak egymáshoz. Ez az igény főleg a kisvárosok, kisebb települések esetében mutatkozott meg erősen, ahol a célcsoport, a lakosság kevesebb számú, „mindenki ismer mindenkit”, így a támogató szervezetek is gyakran ugyanazokkal a családokkal, fiatalokkal, idősökkel dolgoznak, csak más-más megközelítésből. Hiánypótló lenne számukra, hogy mint szolgáltatást, támogatást kínáló szervezetek tudjanak mások munkájáról, a programokról, és erőforrás lehetőségeikről (közösségi tér, asztal, játékok, vetítő stb.), amikben egymást támogatni tudják. A praktikus oldalon túl, a személyes, szakmai-baráti kapcsolódások is kiemelten fontosak, egymás bátorítás és szakmai támogatása érdekében.

A szervezetek képviselői kiemelték, hogy fontos lenne a gyakoribb elismerése az önkénteseknek mind a szervezeteken belül, mind települési szinten vagy regionális szinten. A több éve szolgálatot teljesítő önkéntesek megbecsülése növeli a motivációt az adott egyénben és környezetében, jó példaként állítja mások elé a kitartó önkéntes tevékenységet.

A pénzügyi és időszűkösségből adódó nehézségek különösen az önkéntes alapon működő szervezetek esetén jelentkeznek, ahol sokkal kisebbek a lehetőségek. Felmerült a túlterheltség, kiegészítő lehetőség. Ugyanakkor a többi nonprofit szervezetnél is egyre nehezebb a működtetés megteremtése, amely hatással van az önkéntesek fogadására is. Fontos lenne tehát az új helyzet átgondolása, a szervezet fejlesztése, az önkéntesek új típusú fogadásának kidolgozása.

Néhány jellegzetesség csak egy-egy településre jellemzően fogalmazódott meg, ilyen például egy turizmusban élen járó kisváros, ahol a turisztikai önkéntesség, mint új önkéntes forma jelent meg. Egy másik esetben a roma kisebbség megszólítása, önkéntességbe bevonása volt fókuszban, a roma közösség jobb elérése érdekében, és a példaállítást céljából. Ezek az egyéni irányok kidolgozásuk, elindításuk után jó példaként szolgálhatnak a többi település száma is, illetve a települések egyéni önkéntesarculatát is megadhatnák a jövőben.

Összességében elmondható, hogy az önkéntességről való kommunikációt fokozni szükséges, jobb hírverésre van szükség mind a konkrét toborzások esetén, mind pedig általában az önkéntesség jó társadalmi beágyazottságaként. Szükséges az önkéntesség módszertani támogatása, és a megvalósult sikeres programok mintaértékű bemutatása minél szélesebb körben.

2. Kutatások megállapításai

A 2019-ben készült *Hogy vannak a fiatalok?* című kutatás² egy része a fiatalok önkéntességre való nyitottságát is vizsgálta. A pandémia előtti időben az ifjúságsegítők és ifjúsággal foglalkozók véleménye alapján alkothattunk képet a fiatalokról. Az önkéntesség motivációi a fiatalok körében más és más, de a megkérdezett ifjúsági szakemberek válaszai alapján a következő öt nagyobb kategóriát lehetett elkülöníteni. 1. Példa van előttük az önkéntességről 2. A valahová tartozás érzése motiválja 3. Érdekli a terület 4. Egy jó ügy a motiváció 5. Személyes célok vezetnek. Ezek alapján a kommunikációnak, a közösségnek és a fiatalokat érintő társadalmi ügyek terjesztésének jelentősége lehet abban, hogy a fiatalokat milyen mértékben lehet bevonni a társadalmi részvételbe. Az önkénteskedés motivációi inkább élmény alapúak, és inkább a tanulás és a befektetés a jövőbe a cél, mint az önzetlen segítségnyújtás. A napjainkra bekövetkezett munkaerőpiaci gyors és előre nem kiszámítható változások szükségessé teszik, hogy egyre fiatalabb korban minél több használható tapasztalattal rendelkezzen egy pár éven belül a dolgozni kívánó leendő munkavállaló.

Szintén kitér a kutatás az önkéntességtől távolmaradókra is. Az ifjúsági szakemberek szerint a legnagyobb arányban a fiatal érdektelensége a fő ok. Itt elsősorban a motivációhiány, lustaság, belső késztetés hiánya, narcizmus voltak a döntő érvek. A válaszok között a további két leggyakoribb jelölt kategória elgondolkodtató: a nincs róla valós információja és a nincs pozitív példa előtte. Az utóbbi során olyan válaszokat kaptunk, hogy sem a baráti, sem a családi körében nem lát példát az önkénteskedésre, így maga is távol marad tőle. Ezek egy megfelelő, fiataloknak szóló kommunikációval orvosolhatók.

„A magyar önkéntes szektor számára talán a legnagyobb kihívást továbbra is az önkéntesség iránti negatív érzelmek és az önkéntes tevékenységek társadalmi elismerésének hiánya jelenti.” – szögezi le a záródokumentum. A hitelesség és a kortársi segítők bevonása a népszerűsítésbe a válaszadók szerint nagyon hasznos lenne. A pozitív minta a fiatal előtt ebben az esetben is ösztönző lehet, de valószínűleg önmagában még kevés ahhoz, hogy valakiből önkéntes váljon. Az ifjúság segítő szakemberek többsége szerint egy fiatalnak mind a hazai, mind a külföldi önkéntességet ki kellene próbálnia, ugyanakkor a

² *Hogy vannak a fiatalok?* című kutatási dokumentáció a „NAGYBETŰS ÉLETRE SZABVA SZAKMAI TÁMOGATÁS KAMASZKORTÓL A FELNŐTTÉ VÁLÁSIG” című projekt keretein belül (EFOP-5.2.2-17-2017-00027), Talentum Alapítvány, 2019 <https://www.talentumonkentes.hu/sites/default/files/hogy-vannak-a-fiatalok-kutatasi-zarotanutmany.pdf>

belföldi önkéntesség egy biztonságosabb, védettebb környezetet biztosít a tapasztalatszerzés megkezdésére, így nagyobb eséllyel lesz sikerélményük.

A 2022-ben készült *Dél-alföldi regionális ifjúsági helyzetkép* című helyzetelemzés³ az országos ifjúságkutatás részeként készült el. Ennek főbb megállapításai szerint az utóbbi bő évtizedben a 15-29 évesek száma és aránya csökkent. Míg 2010-ben 1 897 269 fő 15-29 éves élt az országban, akik az ország akkori népességének 18,75 százalékát tették ki, addig 2021-ben már csak 1 582 338 fő, akik az ország népességének már csak 16,08 százalékát adták. Az ifjúsági korosztály fogyása a fenti időszakban arányaiban valamivel meghaladta az országos átlagot. A régió belül Bács-Kiskun vármegyében volt a legmagasabb az ifjúsági korosztály fogyása.

A dél-alföldi fiatalok problématerképének első három helyén belül első helyen az anyagi nehézségek, létbizonytalanság, szegénység, elszegényedés áll 2016-ban. Második helyen a bizonytalanság, kiszámíthatatlan jövő, míg harmadik helyen a céltalanság, nem tudják, hogy mit akarnak. 2020-ban a délalföldi fiatalok rangsorában ugyanez a három probléma áll az első helyeken, azonban átrendeződés figyelhető meg; az anyagi nehézségeket megelőzi a bizonytalanság, kiszámíthatatlan jövő. A dél-alföldi régió eredményei 2020-ban az országos rangsorhoz hasonlúnak, megegyezve az észak-alföldi és közép-dunántúli régió rangsorával. A régió fiataljai számára első helyen problémaként a bizonytalanság, kiszámíthatatlan jövő jelenik meg, a fiatalok közel harmada vélekedik így. Ezt követi az anyagi nehézségek, elszegényedés, szegénység, melyről a dél-alföldi fiatalok 24 százaléka gondolja, hogy égető probléma. Harmadik helyen, 13 százalékkal a céltalanság áll, illetve az, hogy nem tudják, mit akarnak. Az egyre erősödő céltalanság, bizonytalanság és magány kezelésére is megfelelő lehet az önkéntesség.

A 2020-as adatfelvétel során egy 2000 fős mintán azt is vizsgálták a kutatók, hogy milyen civil társadalmi aktivitást mutatnak a fiatalok. A felmérésben arra a kérdésre kellett a fiataloknak válaszolniuk, hogy az elmúlt év során részt vettek-e valamilyen egyesület, alapítvány, önkéntes társulás, csoport, mozgalom, közösség életében. A dél-alföldi válaszadók az országos átlagnál (5%) minimálisan nagyobb mértékű közösségi aktivitást mutatnak, hiszen 6 százalékuk számolt be arról, hogy az elmúlt egy év során részt vettek civil közösségek munkájában. Ez az arány az aktivitás mértékét tekintve rendkívül alacsonynak tekinthető, így nagy kihívást jelent a jövőben a civil társadalmi életbe való bevonás kérdésének megoldása a fiatalok életében.

A 2023-ban végzett *Befogadó önkéntesség* című kutatásban⁴ az önkéntesfogadó szervezetek és a kevesebb lehetőséggel rendelkezők kerültek felmérésre, hogy mennyire jellemzők az inklúziós elemek az önkéntesmenedzsment során. A kutatás célja annak felderítése volt, hogy Magyarország Dél-Alföld régiójában (Csongrád-Csanád, Békés és Bács-Kiskun vármegye) az önkéntesség során mennyire valósul meg a kevesebb lehetőséggel/hátrányokkal rendelkező csoportok diszkriminációtól mentes bevonása, bevonódása.

A szervezetek többnyire nyitottan, örömmel és befogadóan állnak a hátránnyal rendelkező önkéntesekhez, de kevesebb tapasztalattal rendelkeznek velük kapcsolatban. Leggyakrabban az idős,

³ Dél-alföldi regionális ifjúsági helyzetkép a négyévente elvégzett nagymintás ifjúságkutatás helyi szintű helyzetelemzéseink adataira épülve területi fókuszú helyzetelemzése. A helyzetelemzés keretein belül a dél-alföldi régió sajátosságainak megismerése segíti a helyi szintű programok, szolgáltatások irányainak meghatározását. <https://unp.hu/post/magyarorszag-regionalis-ifjusagi-helyzetkepei>

⁴ Befogadó önkéntesség kutatási jelentés, 2023, https://www.talentumonkentes.hu/sites/default/files/simpact_talentum_befogado_onkentesseg_kutatas_tanulmany_vegleges.pdf

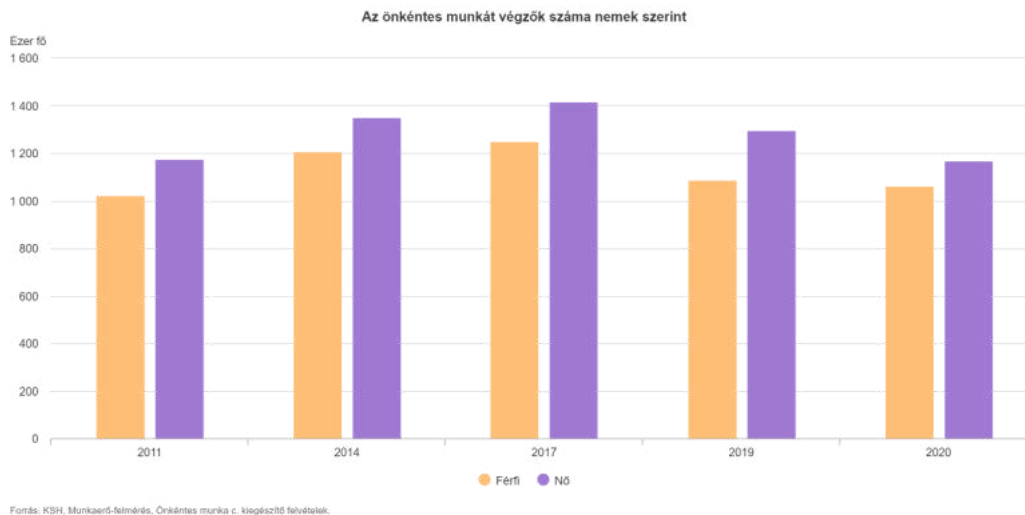
fogyatékkal élő és a földrajzi hátránnyal rendelkező csoportokból találunk önkéntest a szervezetek. A szervezetek szeretnék befogadni és megtartani hátránnyal rendelkező önkénteseiket, de kevesebb tapasztalatuk van abban, hogy hogyan kell őket bevonni és kezelni. A fizikai feltételek biztosítása (pl. akadálymentesítés), mentorok szervezése, speciális/illeszkedő feladatok nyújtása és az alkalmazkodó időbeosztás kihívást jelent a szervezeteknek. A szervezetek 2/3-át érdekelné képzés, tanácsadás az inklúzió témájában.

A kevesebb lehetőséggel rendelkező önkéntesek elérése, véleményük kikérése gondot jelentett a kutatás során, ugyanis részben nehéz volt őket megszólítani, részben nem kívántak véleményt nyilvánítani. A beérkezett válaszokból kiderül, hogy az önkéntesek szerint a szervezeteknek többet kellene népszerűsíteni, ismertetni önkéntes lehetőségeiket, hol lehet bekapcsolódni. Maguk is érzik, hogy a hátrányokkal rendelkező önkénteseket örömmel fogadják a civil szervezetek, segítik, beilleszkednek. A speciális feltételek biztosítása kicsit nehezebb, de szükség esetén megoldott. Leginkább speciális időbeosztást, és lelki segítséget igényelnek az önkéntesek. A hátrányokkal rendelkező önkéntesek leginkább az adott célcsoport fogadására felkészült szervezeteknél tevékenykednek, kevésbé mennek szabadon más szervezetekhez.

3. Statisztikai kimutatások

A KSH elemzései Magyarország viszonylatában⁵:

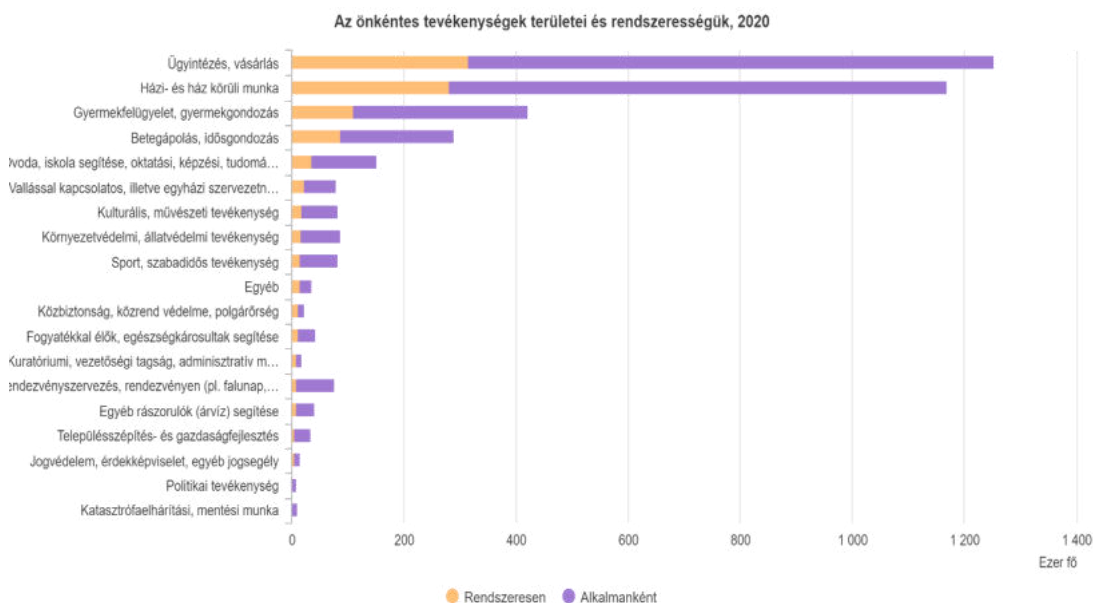
Magyarországon egyre elterjedtebb az önkéntes munka. 2011-ben a 15–74 évesek 28%-a nyilatkozott úgy, hogy a megelőző 12 hónap során végzett önkéntes tevékenységet, míg 2020-ban már 31%-uk.

Az önkéntesek túlnyomó többsége, 2020-ban 92%-a kizárólag közvetlenül segít ingyenes munkájával, a szervezett keretek között végzett önkéntes munka (5,7%) még nem igazán elterjedt. Azok aránya, akik az önkéntesség mindkét formájában – közvetlenül és szervezeten keresztül – egyaránt támogattak rászoruló személyeket, különböző szervezeteket, intézményeket vagy valamiféle közös ügyet, meglehetősen alacsony (2,5%). A legnépszerűbb tevékenységek az informális önkéntességhez

⁵Központi Statisztikai Hivatal: Önkéntes munkát végzők <https://www.ksh.hu/ffi/2-10.html>

kapcsolódnak: vásárlás/ügyintézés, ház körüli munka, gyermekfelügyelet, betegápolás és idősgondozás területén végzett önkéntes munka.

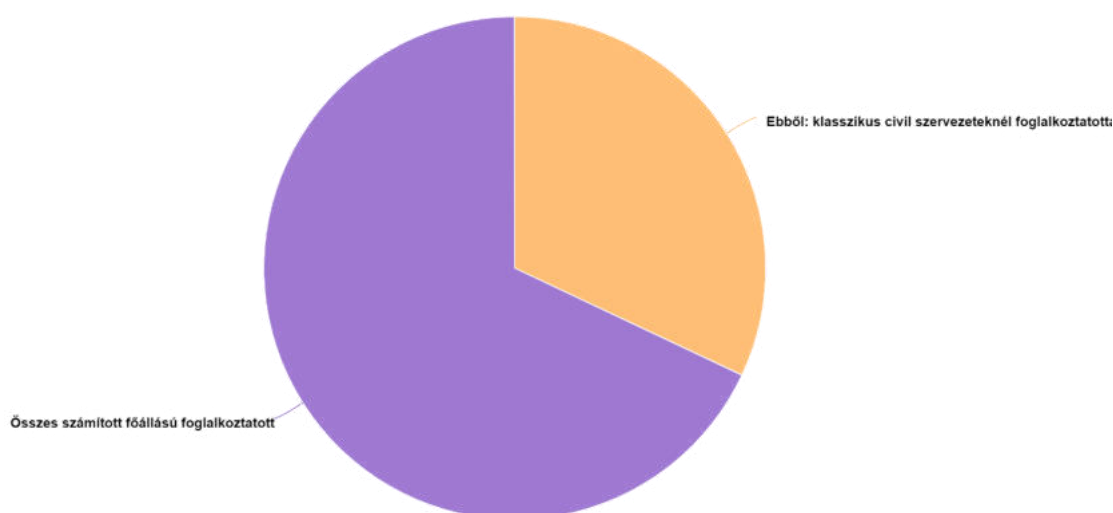
Forrás: KSH, Munkaerőfelmérés, Önkéntes munka c. 2020. IV. negyedévi kiegészítő felvétel.

A nők továbbra is valamivel nagyobb számban és arányban (52%) kapcsolódtak be az önkéntes tevékenységekbe, mint a férfiak. A magyarországi önkéntesség továbbra is kissé öregedő korstruktúrát tükröz. Önkéntes munkát 2020-ban legmagasabb arányban az 50–54 éves korosztály (36%), illetve a 40–44 és az 55–59 évesek végeztek (egyenként 34%). Az iskolázottsági szint a jótékonysági magatartás kiemelkedően fontos meghatározója, az önkéntes munkát végzők több mint negyede felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

A nonprofit szervezetek 2020-ban együttesen 156 ezer főnek biztosítottak munkát, 106 ezernek teljes munkaidőben. Mindez a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak közel 3,4%-át jelentette. A nonprofit szervezetek 2020-ban együttesen 156 ezer főnek biztosítottak munkát, 106 ezernek teljes munkaidőben. Mindez a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak közel 3,4%-át jelentette. Ugyanakkor a civil szervezetek munkaerőigényének 30%-át az önkéntes tevékenység biztosítja.⁶

⁶ KSH: Nonprofit szervezetek <https://www.ksh.hu/ffi/2-9.html>

Az összes nonprofit szervezetet és ebből a klasszikus civil szervezetek számított főállású foglalkoztatottainak aránya

KSH kimutatások a dél-alföldi vármegyékre vonatkozóan:

A dél-alföldi régiókban önkénteskedők száma a 2022-es év adatai szerint 247 026 fő, amely a vizsgált korcsoport 26,9%-át jelenti. Ez kicsivel alatta van az országos átlagnak, amely 31%.⁷

A 15–74 éves népesség önkéntes munkavégzése demográfiai és egyéb jellemzők szerint, 2022 [fő]			
Megnevezés	Végzett	Nem végzett	Összesen
	önkéntes munkát		
Dél-Alföld	247 026	670 030	917 056
Bács-Kiskun	117 828	258 141	375 969
Békés	60 680	189 129	249 810
Csongrád-Csanád	68 518	222 760	291 278

A formális, azaz szervezeti kereteken belül végzett önkéntes tevékenységbe és az informális, azaz közvetlenül végzett tevékenységbe bevontak száma vármegyénként eltérő arányokat mutat, különösen kiemelkedik Bács-Kiskun vármegyében az informális önkéntes munkát végzők száma. A szervezeteken keresztül végzett munkában résztvevők száma a régióban a bevontak mindössze 10%-át éri el.

Önkéntes munkát végző népesség demográfiai és egyéb jellemzők, illetve a végzett munka formális vagy informális volta szerint, 2022 [fő]				
Megnevezés	Közvetlenül	Szervezete(ke)n keresztül	Közvetlenül és szervezete(ke)n keresztül egyaránt	Összesen
	végzett önkéntes munkát			
Dél-Alföld	221 957	23 123	1 947	247 027
Bács-Kiskun	107 597	9 668	563	117 828
Békés	52 075	8 189	417	60 681
Csongrád-Csanád	62 285	5 266	967	68 518

Az önkéntesek által végzett munkaórák száma átlagosan 70 óra/fő a dél-alföldi régióban, amely országos átlagban a legalacsonyabb mennyiségű régiók között van.

⁷ KSH: Önkéntes munka <https://www.ksh.hu/mef-kiegeszito-tablak>

Érdekes, ha megfigyeljük, hogy azok körében, akik nem önkénteskedtek, milyen okot jelöltek meg, amiért nem végeztek ilyen jellegű tevékenységet. Az első két helyen olyan válaszok szerepelnek, amelyek hatékony és személyre szabott kommunikációval jelentős mértékben javíthatók lennének:

- Senki nem kért ilyen jellegű segítséget
- Nem volt olyan személy, ügy, akinek, aminek a javára végezhetne volna

Az önkéntes munkát nem végzők által jelölt okok, amiért nem végeztek ilyen jellegű tevékenységet, 2022											
Megnevezés	Senki nem kért ilyen jellegű segítséget	Nem volt rá ideje	Nem volt olyan személy, ügy, akinek, aminek a javára végezhetne volna	Az ilyen tevékenységet nem igazán értékeli	Nem kíván mások problémájával foglalkozni	Nem kíván új embereket megismerni	Ingyen, ellenszolgáltatás nélkül családján kívül élő javára nem kíván dolgozni	Csak a hívó emberek segítenek ingyen, ellenszolgáltatás nélkül	Az állam / a közösség kötelessége, hogy az ilyen jellegű munkákat finanszírozza	Szeretne, de egészségi állapota miatt nem tud segíteni	15-74 évesek összesen
	előfordulás										fő
Dél-Alföld	428 714	296 084	303 192	72 400	107 298	74 818	88 355	28 084	101 978	88 459	670 030
Bács-Kiskun	117 361	103 505	56 908	19 607	28 704	8 194	16 574	507	4 396	35 596	258 141
Békés	148 871	80 476	107 624	11 958	20 947	11 275	25 086	3 473	5 963	27 363	189 129
Csongrád-Csanád	162 482	112 103	138 660	40 835	57 647	55 349	46 694	24 104	91 618	25 499	222 760

A pandémia hatásait vizsgálva az önkéntességre vonatkozóan⁸ látható, hogy az átrendeződés alig 8%-át érintette a dél-alföldi vármegyékben. Elsősorban Bács-Kiskun és Csongrád Csanád vármegyékben volt nagyobb azoknak a száma, akik több önkéntes tevékenységet végeztek a COVID-19 hatására, ugyanakkor Bács-Kiskun vármegyében volt azoknak is a legmagasabb száma, akik kevesebb önkéntes tevékenységet végeztek az utóbbi évek járványügyi helyzete miatt.

9.20.47. A koronavírus-járvány hatása az önkéntes tevékenységre, 2020. IV. negyedév [fő]						
Megnevezés	A koronavírus-járvány befolyásolta önkéntes munkavégzését				A koronavírus-járvány nem befolyásolta önkéntes munkavégzését	
	több ilyen jellegű	kevesebb ilyen jellegű	más jellegű	egyéb módon befolyásolta		összesen
	feladatot vállalt					
Dél-Alföld	50 206	13 500	2 588	2 194	68 488	857 874
Bács-Kiskun	13 804	9 906	915	1 919	26 544	350 348
Békés	7 359	2 049	409	117	9 934	238 377
Csongrád-Csanád	29 043	1 546	1 263	158	32 010	269 149

4. BEV 2030 tematikus koncepciók

A Centre for European Volunteering (CEV) 2021-ben adta ki az Önkéntesség Európai Terve 2030 (Blueprint for European Volunteering 2030, BEV 2030) című dokumentumot, amelyben 5 tematikus koncepcióra épülve határoz meg irányvonalakat az Európában folyó önkéntes tevékenységhez kapcsolódóan.

A BEV 2030 tematikus koncepciói részben európai és nemzeti szinteken jelölnek ki tennivalókat, azonban szinte valamennyi cél értelmezhető lokális szinten is. Éppen ezért fontos, hogy valamennyi európai országban ismertek legyenek az európai trendek. A Talentum Alapítvány 2023-ban magyar nyelvre fordította a dokumentumot, amely elérhető a CEV hivatalos honlapján (<https://www.europeanvolunteercentre.org/bev2030>).

⁸ KSH: A koronavírus-járvány hatása az önkéntes tevékenységre, 2020. IV. negyedév
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_onk_9_20_47.html#

A BEV 2030 fókuszában az önkéntesség szerepének erősítése áll az európai értékek képviselésében. Ezek alapján előtérbe kerül az önkéntesség hasznának szélesebb körű szemlélete, ahol az önkéntesség a jelenleg is fontos értékek kialakulását és növelését szolgálja:

- a szolidaritás kifejezése,
- a kultúrák közötti párbeszéd,
- a nemformális/informális tanulás,
- a transzverzális készségek fejlesztése,
- az aktív részvételi állampolgárság,
- a személyközi kapcsolatok,
- a társadalmi befogadás.

A BEV 2030 fő tematikus koncepciója az alábbi tématerületekre vonatkozik:

FÜGGETLEN ÉS INKLUZÍV SZEREPVÁLLALÁS

- demokratikus szerepvállalás
- méltóság és szabadság
- transzparens és demokratikus állami támogatás
- együttműködésen alapuló hálózatépítés
- helyi közösségfejlesztés
- transznacionális együttműködés és szolidaritás

ÚJ ÖNKÉNTESK ÉS ÚJ MÓDSZEREK

- nemformális önkéntesség
- digitalizáció
- elköteleződés új útjainak minősége
- új foglalkoztatási helyzetek
- jóléti és egészségpolitikai szinergiák
- turista önkéntesség

MEGERŐSÍTÉS

- lehetőségek biztosítása
- inklúzió
- stabilitás és fenntarthatóság
- jogi és politikai háttér

AZ ÖNKÉNTESSÉG HOZZÁJÁRULÁSÁNAK MEGBECSÜLÉSE

- társadalmi kihívások és kommunikáció
- a szolgálatnyújtáson túl
- tanulás validációja
- kutatás és mérés

ERŐFORRÁSOK ÉS KOORDINÁCIÓ

- befektetés a társadalmi hatások érdekében
- közösségi alkalmazkodóképesség

- önkéntes koordinátorok és mentorok
- fizikai, mentális és szociális biztonság
- online önkéntesközvetítő rendszerek
- az ESC és az európai önkéntességi politika.

A tematikus koncepciók kifejtésében megjelölik a várt eredményeket, rávilágítanak azokra a pontokra, ahol jelentősebb beavatkozás vagy intézkedés szükséges.

A CEV kiemelkedő érdekképviselési munkát végez annak érdekében, hogy 2025 az Önkéntesek Európai Éve legyen. Ez mindenképpen azt szolgálja, hogy az önkéntesek megbecsülésére, elismerésére és fejlesztésére nagyobb arányú figyelem irányuljon, amely a társadalmi beágyazottságot segíti, a szakpolitikai és helyi döntéshozók munkáját befolyásolja, illetve a támogatási források egy részét az önkéntesség felé irányítja. Ez lehetővé tenné, hogy az önkéntesség szintet lépjen, azaz növekedjen az önkéntesek, az önkéntesfogadó helyek, az önkéntesprogramok és önkéntes akciók száma, valamint magasabb szintre lépjen az állampolgárok elköteleződése, az önkéntes tevékenység minőségbiztosítása, az önkéntesség inkluzív és zöld szempontokat erősítő szerepe.

